

st. wykł. Małgorzata Kucharska-Nowak

ad. dr Aleksandra Dziurosz

Taniec na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie

– historia i teraźniejszość

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie jest Uczelnią, w której od blisko 40 lat oprócz muzyków, kształcą się zawodowi tancerze. W roku akademickim 2011-2012, na kierunku Taniec studiuje 82 studentów. W ramach kierunku funkcjonują specjalności: **Pedagogika Baletowa** (studia I. i II. stopnia (licencjat i magisterium) oraz **Choreografia i Teoria Tańca** (studia II stopnia). UMFC jest także ośrodkiem akademickim, gdzie kształcą się słuchacze **Podyplomowych Studiów Teorii Tańca**. Wszystkie wymienione studia są niestacjonarne, a więc z mocy obowiązującego prawa – płatne.

Pedagogika Baletowa jest jedyną w Polsce, państwową specjalnością kształcąca artystów baletu, którzy w przyszłości chcą poświęcić się pracy pedagogicznej, przede wszystkim w profesjonalnych szkołach baletowych.

1 października 1972 roku, dzięki przychylności ówczesnych władz Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie¹, a szczególnie dzięki zrozumieniu i poparciu rektora – profesora Tadeusza Maklakiewicza i dziekana Wydziału Wychowania Muzycznego – profesora Antoniego Szalińskiego, otwarto studia przygotowujące specjalistów do nauczania przedmiotów zawodowych w szkolnictwie baletowym. Były to Zaoczne Wyższe Studia Nauczycieli Tańca, których kierownikiem został doc. Zbigniew Korycki. To Jemu

i ówczesnym wykładowcom, by wymienić tylko niektórych – prof. dr hab. Janinie Pudełek, prof. dr hab. Gerwazemu Świdierskiemu, dr Krystynie Świderskiej, mgr Danucie Piaseckiej, Irenie Turskiej, zawdzięczamy opracowanie pierwszych założeń programowych. Znaczący wpływ na stworzenie akademickiego systemu kształcenia profesjonalnych tancerzy-pedagogów miał także Zarząd Szkolnictwa Artystycznego Ministerstwa Kultury i Sztuki z jego dyrektorem – mgr Kazimierzem Milatti i Teresą Czajkowską, wizytatorem szkolnictwa baletowego. Początkowo były to studia 3-letnie – zawodowe, które od 1973 roku zostały przekształcone w 4-letnie studia magisterskie. Od tego czasu polscy tancerze i nauczyciele szkół baletowych nie musieli już przerywać swojej pracy zawodowej, aby wyjeżdżać na studia za granicę. Potrzebną im wiedzę mogli zdobywać w polskiej uczelni wyższej. Nasza

¹ PWSM, nazwa Uczelni w latach 1946-1979.

Uczelnia stała się ich Alma Mater. Było to doniosłe wydarzenie nie tylko dla tancerzy i całego środowiska baletowego, ale także dla całej narodowej kultury, której częścią jest sztuka tańca i baletu.

Studia nasze, dziś – Pedagogikę Baletową – ukończyło do tej pory ponad 350 studentów. Od samego początku, kształcenie metodyków – specjalistów nauczania tańca w różnych formach, stylach i technikach – wzbogacane było zawsze o wiedzę z historii, teorii i kompozycji tańca, psychologii i pedagogiki, a także o wiedzę z zakresu anatomii i gimnastyki korekcyjnej, filozofii, historii sztuki i wiedzy o muzyce. Dzięki temu większość obecnie pracujących w szkołach baletowych nauczycieli zdobyło akademicką wiedzę potrzebną im do wykonywania zawodu nauczyciela i może poszczycić się dyplomem magistra sztuki, uzyskanym w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej, później Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina² i obecnie – w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie (UMFC)³. Uczą tańca klasycznego, ludowego, historycznego, charakterystycznego i współczesnego. Wykładają również wiedzę o tańcu. Niemal wszyscy, czynni zawodowo tancerze polscy są ich uczniami.

Absolwenci UMFC nie tylko podejmują pracę w ogólnokształcących szkołach baletowych. Z różnych względów trafiają także do teatrów muzycznych i operowych – polskich i zagranicznych. Pracują również w teatrach tańca, zespołach tańca ludowego, współczesnego, estradowego, etc. Wielu poświęciło się pracy instruktorów w licznie powstających prywatnych szkołach tańca i w domach kultury. Niektórzy są choreografami, jeszcze inni czynnymi tancerzami, kierownikami i repetytorami baletu. Kiloro pracuje w charakterze wykładowców na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie i w innych szkołach wyższych – w tym: teatralnych, muzycznych i wychowania fizycznego. Niektórzy podjęli dodatkowo naukę na innych kierunkach studiów magisterskich. Są wśród nich i tacy, którzy kontynuują naukę w ramach różnego typu studiów podyplomowych i doktoranckich, w tym na Podyplomowych Studiach Teorii Tańca, chcąc w przyszłości poświęcić się pracy naukowej.

Dzisiejsza Pedagogika Baletowa znacząco różni się od tej sprzed trzydziestu pięciu, dwudziestu, a nawet dziesięciu lat. Stale poszerzamy zakres i podnosimy poziom kształcenia, dostosowując plany studiów do zmieniającej się rzeczywistości. Chcemy, aby nasi absolwenci opuszczali Uczelnię jeszcze lepiej przygotowani do roli nauczyciela tańca i baletu w XXI

² AMFC, nazwa Uczelni w latach 1979-2008.

³ UMFC, obecna nazwa Uczelni, od 2008 roku.

wieku. Szczególnie istotne zmiany w planach i programach nauczania zaszły w 2004 roku, kiedy to w ówczesnej Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina powstał **kierunek Taniec**. Dla nowych, pięcioletnich, jednolitych studiów magisterskich stworzona została nowa „siatka godzin”, w której znalazło się wiele dodatkowych przedmiotów. Wzrosła także ogólna liczba godzin zajęć dydaktycznych. Dziś są to już studia „wygasające” – studiują na nich tylko studenci V. roku. I., II. i III. rok, a także I. rok studiów magisterskich, na skutek podpisania przez Polskę Deklaracji Bolońskiej, od 2007 roku pracuje już w systemie nauczania porównywalnym z tym, który funkcjonuje na wyższych uczelniach krajów Unii Europejskiej. Dla studiów licencjackich i magisterskich, zarówno pierwszego, jak i drugiego stopnia, przez grono specjalistów UMFC pod kierownictwem prof. Ewy Wycichowskiej opracowane zostały ogólnie obowiązujące w Polsce **Standardy Kształcenia Kierunku Taniec**. Dokument ten obliguje wszystkie uczelnie kształcące tancerzy, niezależnie od specjalności studiów, do stosowania zawartych tam standardów nauczania. Jest też wskazówką dotyczącą zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia na kierunku Taniec. Zawiera ramowe treści programowe, opisuje strukturę kwalifikacji i umiejętności absolwentów, określa system punktów kredytowych ECTS. Standardy Kierunku Taniec, jak również Standardy Kształcenia Nauczycieli, stały się podstawą opracowania kolejnego już planu studiów. W roku akademickim 2009/2010, z dyplomem licencjata w zakresie sztuki, pierwsi dyplomanci opuścili mury UMFC. Niektórzy podjęli studia II. stopnia, magisterskie, w UMFC. Nowelizacja Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2011 roku oraz obowiązujące nowe w niej rozporządzenia (Krajowe Ramy Kwalifikacyjne, nowelizacja standardów kształcenia nauczycielskiego) spowodowała, że członkowie Zakładu Tańca UMFC po raz kolejny w historii zobligowani zostali do korekty istniejących planów studiów. Będąc w chwili obecnej w trakcie projektowania nowych planów studiów wszystkich specjalności wierzymy, że zmiany te zapewnią jeszcze wyższą jakość kształcenia i lepiej przygotują naszych absolwentów do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości zawodowej.

Studenci Pedagogiki Baletowej są wyłącznie zawodowymi tancerzami, w większości absolwentami szkół baletowych. Stanowią jedyną grupę artystów, która z racji wykonywanego zawodu nie może studiować na studiach dziennych, a więc stacjonarnych. Studiują w trybie płatnych studiów niestacjonarnych, a na co dzień pracują we wszystkich teatrach muzyczno-baletowych w całej Polsce. Próbuje pogodzić swoją ciężką pracę zawodową z obowiązkiem zaliczania kolejnych semestrów i lat nauki, z koniecznością odbywania praktyk pedagogicznych w szkołach baletowych, z niezwykle wysiłkiem uczestnictwa – co dwa tygodnie – w konsultacjach i naocznych, tzw. zimowych (jeden tydzień) i letnich (dwa tygodnie) kursach. Wśród obecnych i byłych studentów znajdziemy

laureatówpolskich

i zagranicznych konkursów baletowych, tancerzy zespołowych, koryfejów, solistów i pierwszych solistów. Są to, aby wymienić tylko tych z ostatniego dziesięciolecia: artyści Teatru Wielkiego – Opery Narodowej: I. solistki – Dominika Krysztoforska, Izabela Milewska, Anita Kuskowska, I. tancerze – Andrzej Stasiewicz, Sławomir Woźniak, Maksim Wojtiul, I. solistka Baletu Hamburskiego J. Neumeiera i repetytor Baletu Królewskiego w Sztokholmie – Anna Grabka-Szpilman, solistki i soliści Polskiego Teatru Tańca – Karina Adamczak, Agnieszka Błacha, Andrzej Adamczak, Teatru Wielkiego w Łodzi – Joanna Jabłońska, Anna Krzyśków, solistka Random Dance Wayne Mc Gregor z Wielkiej Brytanii – Anna Nowak i inni. Nasi absolwenci pełnią również kierownicze stanowiska w teatrach baletowych i tańca. Są wśród nich m.in. Ewa Wycichowska, Jacek Przybyłowicz czy Jacek Łumiński. W każdej szkole baletowej oraz w każdym teatrze w Polsce spotkamy absolwentów kierunku Taniec UMFC.

W październiku 2011 roku otwarte zostały nowe studia II. stopnia – **Choreografia i Teoria Tańca**. Studia niestacjonarne II stopnia na kierunku Taniec, specjalność Choreografia i Teoria Tańca, to pierwsze w Polsce magisterskie studia niestacjonarne o takim profilu. Studia skierowane są do absolwentów studiów licencjackich na kierunkach: Taniec, Teatr i Rytmika oraz absolwentów z dyplomem AWF i studentów z tytułem licencjata studiów o profilu artystyczno-humanistycznym, którzy posiadają udokumentowaną praktykę taneczną.

Program studiów zakłada realizację planu studiów (siatki godzin) w trzech grupach przedmiotów – *podstawowych, kierunkowych i do wyboru*. W grupie przedmiotów *podstawowych* zawarte zostały przedmioty teoretyczne. Są to między innymi: *taniec i balet XX i XXI w., estetyka, choreologia, analiza muzyczno-ruchowa dzieła muzycznego, wiedza o widowisku teatralnym*. Przedmioty *kierunkowe* to w przeważającej mierze przedmioty praktyczne z zakresu technik tanecznych – *taniec klasyczny, współczesny, jazzowy, nowoczesny, polskie tańce narodowe, improwizacja, ekspresja sceniczna*, a także przygotowujące do roli profesjonalnego choreografa – *dramaturgia, inscenizacja i reżyseria spektaklu, oprawa sceniczna spektaklu i choreografia*. Dodatkowo, zgodnie ze swoimi specyficznymi, szczególnymi zainteresowaniami, grupa przedmiotów *do wyboru* daje studentowi możliwość pogłębienia wiedzy o treści następujących przedmiotów – *ochrona własności intelektualnej, historyczne i źródłowe formy tańca, marketing i PR w kulturze, krytyka tańca i dzieła choreograficznego, seminarium pracy z kompozytorem*. Realizacja wyżej wymienionych grup przedmiotów stanowi niezbędne kompendium wiedzy przyszłych choreografów i teoretyków tańca.

Podstawowymi formami kształcenia na specjalności Choreografia i Teoria Tańca są wykłady, ćwiczenia, seminaria i praktyki zawodowe.

Studia trwają 4 semestry i kończą się nadaniem tytułu magistra sztuki w zakresie choreografii i teorii tańca.

Absolwent studiów II stopnia kierunku Taniec, specjalności Choreografia i Teoria Tańca, posiada wiedzę teoretyczną o charakterze choreologicznym i umiejętności praktyczne w zakresie sztuki tańca, z nastawieniem na wiedzę o komponowaniu dzieł choreograficznych. Zna konkretne techniki tańca, konwencje, style i formy choreograficzne. Posiada umiejętności samodzielnej analizy, prezentacji i interpretacji artystycznej wybranego repertuaru choreograficznego, w tym twórczego działania, przedstawiania i uzasadniania własnych projektów związanych ze sztuką tańca.

Absolwent przygotowany jest do:

- Samodzielnej pracy twórczej,
- pracy badawczej, publicystycznej i redakcyjnej w obszarze wiedzy o tańcu,
- kierowania zespołami tanecznymi i baletowymi,
- pełnienia funkcji kierowniczych i kuratorskich w zarządzaniu placówkami i projektami artystycznymi,
- nauczania w dziedzinie wiedzy o tańcu i sztuki tańca po ukończeniu specjalności nauczycielskiej,
- podjęcia studiów III stopnia (doktoranckich).

Kwalifikacje pedagogiczne, zgodnie z wymaganiami określonymi przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, można uzyskać w Międzywydziałowym Studium Pedagogicznym Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Nabyte umiejętności Absolwenta:

- wiedza teoretyczna z zakresu historii i estetyki tańca oraz choreologii,
- szeroka wiedza humanistyczna z zakresu historii muzyki i teatru,
- umiejętności dotyczące analizy dzieła choreograficznego oraz dzieła muzycznego,
- wiedza i doświadczenie korzystania z metod improwizacji i ekspresji ruchu w kompozycji tańca,
- wiedza z zakresu dramaturgii, inscenizacji i reżyserii spektaklu,
- umiejętność korzystania z realizowanych praktycznie technik tanecznych, form i stylów tańca,
- praktyczne i teoretyczne umiejętności w zakresie kreacji samodzielnego dzieła choreograficznego i kompozycji ruchu w teatrze dramatycznym oraz operowym,

- podstawy wiedzy dotyczące zarządzania kulturą.

Ponadto, realizacja przez studenta *przedmiotów do wyboru* daje mu możliwość nabycia wiedzy i umiejętności z zakresu:

- Marketingu w kulturze i public relations (PR) w kulturze,
- krytyki tańca,
- prawa autorskiego – ochrony własności intelektualnej,
- praktycznego poznania historycznych i źródłowych form tanecznych,
- współpracy choreografa z kompozytorem muzyki współczesnej.

W UMFC, w cyklach dwuletnich, od 2001 roku studiują także słuchacze **Podyplomowych Studiów Teorii Tańca**. Studia te powstały z inicjatywy st. wykł. Małgorzaty Kucharskiej-Nowak, ówczesnego kierownika specjalności Pedagogika Baletowa, we współpracy programowej prof. dr hab. Janiny Pudełek, prof. dr hab. Roderyka Lange i mgr Jagody Ignaczak. Ponieważ na żadnej uczelni wyższej w Polsce nie kształcą się teoretyków tańca, Podyplomowe Studia Teorii Tańca stanowią jedyną możliwość kształcenia w tym kierunku. W ramach szóstej edycji studiuje 20 studentów. Są wśród nich m.in. absolwenci teatrologii, pedagogiki, kulturoznawstwa, socjologii, rytmiki, prawa, architektury. Wszycy są prawdziwymi miłośnikami tańca i baletu. Wszyscy, na różnych płaszczyznach, zajmują się tańcem. Ich wiedza, zdobyta podczas poprzednich studiów, w połączeniu z niezwykłą wprost pasją zdobywania wiedzy i umiejętności praktycznych z zakresu tańca w UMFC, miesza się w swoistym tyglu intelektualnych doświadczeń; daje nadzieję, że wśród tych właśnie studentów są ludzie, którzy wkrótce staną się inicjatorami rozwoju nauki o tańcu, lub też będą w sposób świadomy pisać o polskim baletcie i zajmą się profesjonalną krytyką taneczną. Świadectwem tego, że nadzieje te nie są płonne, są choćby dotychczas obronione prace dyplomowe studentów poprzednich edycji, a także z powodzeniem przeprowadzone przewody doktorskie.

Kierunek Taniec, w porównaniu z tradycjami kształcenia muzyków, plastyków, aktorów, jest jeszcze bardzo młodym kierunkiem studiów. Wykładowcy i studenci Pedagogiki Baletowej dokładają wszelkich starań, aby studia w UMFC były nie tylko elitarne – z racji kształcenia artystów baletu – ale wyznaczały także kierunki rozwoju sztuki tańca w kulturze polskiej. Zadanie to jest niesłychanie trudne, choćby ze względu na warunki finansowo-lokalowe, w jakich przyszło nam pracować.⁴

⁴ Studia niestacjonarne są płatne. UMFC, nie dysponując ani jedną salą baletową, wynajmuje sale w Ogólnokształcącej Szkole Baletowej w Warszawie, przy ul. Moliera.

, Ze względu na szeroki wachlarz zagadnień programowych kadra pedagogiczna kierunku Taniec jest bardzo zróżnicowana. Do współpracy zapraszani są najlepsi w Polsce specjaliści – wykładowcy z dużym dorobkiem naukowym, artystycznym i dydaktycznym. *Przedmiotów podstawowych* uczą m.in. historycy i teoretycy tańca, historycy sztuki, teatru, muzycy, także dr hab. nauk medycznych. W grupie wykładowców *przedmiotów kierunkowych* są artyści baletu, choreografowie i nauczyciele – metodycy z wieloletnią praktyką pedagogiczną w szkołach baletowych, którym powierzane jest także prowadzenie zajęć *przedmiotów kształcenia nauczycielskiego*. Są to w większości byli studenci Pedagogiki Baletowej, także absolwenci uczelni baletowych z Moskwy i Sankt Petersburga, jak również absolwenci Podyplomowych Studiów Teorii Tańca UMFC. Co roku grono to poszerzane jest o wybitnych artystów – pedagogów z zagranicy, którzy przekazują studentom jedyną w formie i treści wiedzę w zakresie swoich unikatowych umiejętności.

Do grona pedagogów kierunku Taniec należą: prof. dr hab. Ewa Wycichowska, prof. Wiesław Komasa, prof. dr hab. Katarzyna Dadak-Kozicka, prof. dr hab. Jagna Dankowska, dr hab. Beata Książkiewicz, dr hab. Prot Jarnuszkiewicz, dr Aleksandra Rembowska, dr Magdalena Malska, dr Tomasz Nowak, dr Aldona Nawrocka, dr Aleksandra Dziurosz, dr Zofia Rudnicka, dr Andrzej Morawiec, st. wykł. Małgorzata Kucharska-Nowak, st. wykł. Marię Bilską, as. mgr Joanna Sibilska-Siudym, mgr Zofia de Ines, as. mgr Klaudia Carlos-Machej. Od lat gościnne wykłady studentom kierunku Taniec wygłasza prof. dr hab. Roderyk Lange – światowej sławy antropolog tańca.

Dzięki Centrum Edukacji Artystycznej, które współfinansuje kursy letnie, udało się zaprosić na wykłady m.in.:

- z Rosji - Ludmiłę Sierieżnikową, solistkę baletu Teatru Maryjskiego i zespołu L. Jakobsona, profesora tańca klasycznego i literatury baletowej w Akademii Kultury w Sankt Petersburgu;
- z Danii – Tomasa Lunda, I. solistę Baletu Królewskiego i profesora Królewskiej Akademii Tańca w Kopenhadze;
- z Hiszpanii - Teodora Barea Muñoz, choreografa, tancerza, wykładowcę klasycznej szkoły tańca hiszpańskiego;
- z Węgier - Juhasza Zsolta, choreografa, tancerza i jednocześnie kierownika artystycznego zespołu Duna w Budapeszcie;
- z Rosji - Anatolija Borzowa, tancerza, choreografa i pedagoga zespołu Mojsiejewa, wieloletniego kierownika Katedry Tańca Narodowego GITIS w Moskwie, obecnie dziekana Wydziału Tańca Uniwersytetu im. Natalii Niestierowej w Moskwie;

- ze Szwajcarii - Annę Grabkę-Szpilman, solistkę baletu Teatru Wielkiego – Opery Narodowej w Warszawie, solistkę zespołu J. Neumeiera w Hamburgu, repetytora baletu w Królewskim Balecie Szwedzkim.

W lipcu tego roku kurs letni poprowadzi Janusz Subicz, były tancerz Tanztheater Wuppertal Pina Bausch.